

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

ТРЕНДОВИ У КРЕДИТНОЈ АКТИВНОСТИ

Извештај за прво тромесечје 2016.

Мај 2016.

Уводна напомена

Извештај *Трендови у кредитној активности* детаљно анализира најновије трендове у кредитној активности ради што бољег разумевања ситуације на домаћем кредитном тржишту. У њему се разматра кретање кредитне активности, цена задуживања привреде и становништва, као и услови на кредитном тржишту на основу фактора који опредељују понуду и тражњу за кредитима.

Кредитни агрегати представљају квантификацију кретања на овом тржишту и израчунавају се на основу статистике биланса стања банкарског сектора, која обезбеђује податке о стању потраживања домаћих банака по основу кредита. Имајући у виду релативно високо учешће девизно индексираних кредита у кредитном портфолију, прираст и стопе раста кредита израчунавају се по искључењу ефекта промене курса динара према осталим валутама заступљеним у кредитном портфолију.

У извештају се користе и резултати анкете о кредитној активности банака, коју Народна банка Србије спроводи од почетка 2014. године. Анкетом је знатно унапређено сагледавање ситуације на домаћем кредитном тржишту, јер пружа увид у ставове представника банака о оствареним и очекиваним променама на страни понуде кредита, као и на страни тражње приватног сектора за кредитима. Учешће банака у анкети је добровољно, а одзив готово стопостотан.

Користе се и резултати анкете коју је Европска инвестициона банка развила у контексту Бечке иницијативе 2, која прати процес смањења изложености међународних банкарских групација и пратећих ограничења кредитне активности. Анкета се спроводи од октобра 2012, два пута годишње, и прати супсидијаре међународних банкарских групација у земљама централне и југоисточне Европе – њихове стратегије, тржишне услове и очекивања. Циљ анкете је сагледавање ефеката понуде и тражње на кредитну активност, као и утицаја домаћих и међународних фактора на услове понуде и тражње. Из Србије у овој анкети учествује десет банака, чија актива чини око 50% укупне активе банкарског сектора Србије.

СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ

БДП – бруто домаћи производ

д.с. – десна скала

л.с. – лева скала

М – месец

млн – милион

млрд – милијарда

мг. – међугодишње

ММФ – Међународни монетарни фонд

NPL – проблематични кредити

п.п. – процентни поен

Т – тромесечје

Не наводе се друге општепознате скраћенице.

Садржај

Резиме	6
I. Сектор привреде	7
1. Кредити привреди	7
2. Цена задуживања привреде	9
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности.....	10
II. Сектор становништва	11
1. Кредити становништву.....	11
2. Цена задуживања становништва	12
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности.....	13

Резиме

У првим месецима 2016. године међугодишњи раст домаћих кредита је успорио и у марту је, по искључењу ефекта промене курса,¹ износио 1,0%. При томе, раст кредита становништву додатно је убрзан, на 5,1%, док су кредити привреди у фебруару ушли у негативну зону и њихов пад у марту је износио 1,7%.

Почетком године кредити привреди су смањени, а на то су утицали уобичајено нижи обим кредитне активности у овом периоду и доспеће субвенционисаних кредита. На пад потраживања по основу кредита утицале су и активности банака усмерене на решавање проблематичних кредита кроз отпис и продају дела тих потраживања лицима ван банкарског сектора. С друге стране, судећи према новоодобреним кредитима, позитивне тенденције настављене су и у првом тромесечју. Износ нових кредита био је за трећину виши него у истом периоду претходне године, док је учешће инвестиционих кредита у новим кредитима било на нивоу прошлогодишњег просека, указујући на задржавање појачаног значаја кредитирања инвестиција.

Кредити становништву наставили су да расту. Банке су и даље највише одобравале готовинске кредите и кредите за рефинансирање, који су били готово у потпуности у динарима. И кретања на сегменту стамбених кредита била су повољнија – износ нових стамбених кредита

био је сличан оном из претходних месеци, а не нижи, као што је уобичајено за почетак године.

Удео динарских кредита у укупним кредитима привреди био је непромењен у односу на крај 2015, чему је допринело и нешто веће ново задужење привреде у динарима. Становништво је наставило да се претежно задужује у динарима, те је тренд раста динаризаације пласмана становништву настављен и у 2016.

Приликом финансирања кредитне активности банке су се ослањале на домаће изворе финансирања, пре свега на динарске и девизне депозите привреде и становништва. Додатни кредитни потенцијал ослобођен је по основу смањења девизних депозита банака код Народне банке Србије, у складу с наставком смањења општих стопа девизне обавезне резерве. Тако је током прва два месеца 2016, по овом основу, ослобођено 155 милиона евра и 11 милијарди динара.²

Учешће проблематичних кредита у укупним кредитима наставило је да се смањује у првим месецима 2016. и код привреде и код становништва. Паду проблематичних кредита код становништва у највећој мери доприноси раст кредита, а код привреде појачана активност банака у погледу решавања проблематичних кредита. Решавањем питања проблематичних кредита у средњем року смањиће се и обавеза резервисања банака по том основу, што ће повећати и потенцијал за ново кредитирање.

Захваљујући ублажавању монетарне политике у претходном периоду, пад каматних стопа на тржишту новца и кредита је настављен током првог тромесечја, што би, уз даље убрзање привредног раста, требало да допринесе и наставку опоравка кредитне активности у наредном периоду. Монетарна политика ће и даље наставити да подстиче кредитну активност у мери у којој јој то дозволе кључни фактори инфлације и ризици пре свега из међународног окружења.

¹ Обрачунато по курсу динара према евра, швајцарском франку и долару на дан 30. септембра 2014. (тзв. програмски курс који се користи за потребе праћења аранжмана с Међународним монетарним фондом), узимајући у обзир валутну структуру потраживања по основу кредита.

² Тиме је у циклусу смањења стопа опште девизне резерве који је започет у септембру 2015. до фебруара 2016. по овом основу укупно ослобођено 463 милиона евра и 32 милијарде динара.

I. Сектор привреде

1. Кредити привреди

Почетак године обележили су уобичајено ниже кредитирање предузећа, наставак доспећа субвенционисаних кредита и појачана активност банака у погледу решавања *NPL*. Последице, стање кредита привреди је смањено и у марту је износило 1.094,0 млрд динара, а њихово учешће у оцењеном БДП-у 27,2%. Посматрано на мг. нивоу, кредити привреди су се у фебруару и марту нашли у негативној зони. По искључењу ефекта девизног курса, код њих је регистрован пад од 1,7%.

У Т1 кредити привреди су, по искључењу ефекта промене девизног курса, смањени за 46,4 млрд динара. На такво кретање утицали су уобичајено нижи обим кредитне активности у овом периоду године и доспеће субвенционисаних кредита. Будући да износи доспећа субвенционисаних кредита од почетка године опадају, негативан утицај на стање потраживања по овом основу ће слабити све до јуна, када ће доспети и последњи кредити одобрени у оквиру програма кредитне подршке привреди у 2014. На пад потраживања по основу кредита утицале су и активности банака усмерене на решавање *NPL* кроз отпис и продају дела тих потраживања лицима ван банкарског сектора.

Пад потраживања по основу кредита током Т1 бележи се код предузећа из готово свих области привреде. Повећана су само потраживања од предузећа из области пословања некретнинама, док је пад потраживања био најизраженији у сектору трговине, прерађивачке индустрије и саобраћаја.

С друге стране, износ **новоодобрених кредита** у Т1 (176,1 млрд динара) био је за 35% виши него у истом периоду претходне године. Присуство позитивних тенденција потврђује и чињеница да, ако се искључе постојећи кредити чији су услови отплате код исте банке измењени (око 24% новоодобрених кредита), износ нових кредита привреди у Т1 био је за 29% виши него у истом периоду претходне године. Предузећа и даље највише користе кредите за обртна средства, који су чинили око 46% новоодобрених кредита привреди. Позитивна кретања настављена су на тржишту инвестиционих кредита – нови инвестициони кредити остварили су стопу раста од 39% мг., потврђујући већи значај кредита у финансирању инвестиција. Учешће тих кредита у укупним новим кредитима привреди од почетка

Прираст кредита привреди, према валутама
(у млрд RSD)

Динамика отплате субвенционисаних динарских кредита одобрених у складу са програмом Владе у 2014. години

	У млн RSD	У млн EUR
2015.		
Јануар	2.910,9	25,1
Фебруар	4.925,4	42,2
Март	6.226,2	52,9
Април	7.189,0	60,6
Мај	8.468,0	71,0
Јун	9.388,6	78,0
Јул	11.338,9	92,7
Август	11.338,9	92,7
Септембар	11.338,9	92,7
Октобар	11.338,9	92,7
Новембар	11.338,9	92,7
Децембар	11.338,9	92,7
2016.		
Јануар	8.428,0	67,6
Фебруар	6.413,5	50,5
Март	5.112,7	39,8
Април	4.149,9	32,1
Мај	2.870,9	21,7
Јун	1.950,3	14,7
УКУПНО	136.066,8	1.112,5

Извор: Фонд за развој и прерачун НБС.

Структура кредита привреди према секторској делатности, стање крајем периода
(у млрд RSD)

године износило је око 28%, што је на нивоу прошлогодишњег просека. То је допринело да учешће ове категорије кредита у стању потраживања од привреде буде у 2016. повећано за додатних 1,6 п.п. и у марту су ти кредити чинили једну трећину (33,2%) потраживања банака по основу кредита привреди. И рочност кредитног портфолија је додатно продужена – учешће кредита с рочношћу дужом од две године у Т1 је повећано за 0,9 п.п., на 65,2%.

Удео динарских потраживања у укупним потраживањима од привреде (19,3%) остао је непромењен у односу на крај 2015. У последња два тромесечја повећано је ново задужење привреде у динарима – учешће динарских кредита у новим кредитима привреди у просеку је износило 22%, што је за 7 п.п. више у односу на просек у првих девет месеци 2015. Ипак, евроиндексирани кредити и кредити у еврима и даље чине највећи део кредита привреди (76,3%), док се на кредите у доларима и швајцарским францима односи знатно мањи део портфолија – 2,3% и 1,0%, респективно.

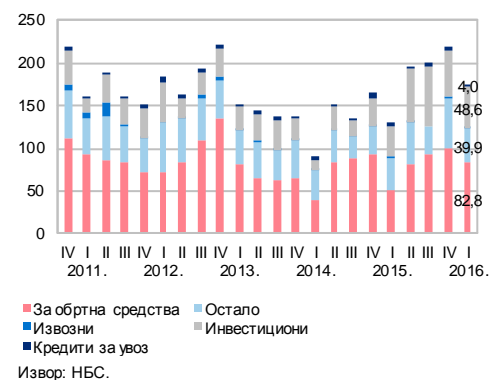
Један од фактора који ограничава кредитну активност је и даље релативно висок ниво *NPL*, који је у великој мери концентрисан у сектору привреде. Ипак, учешће *NPL* у укупним кредитима привреди наставило је да се смањује и у 2016. (за додатних 0,9 п.п.) и у марту је износило 20,8%. Паду тог учешћа доприноси појачана активност банака на решавању *NPL* – наплата, реструктурирање, отпис и продаја дела *NPL*. Наиме, износ проблематичних потраживања које су банке уступиле лицима ван банкарског сектора у Т1 је био двоструко већи него у целој 2015. Највише проблема у отплати кредита и даље имају предузећа из сектора грађевинарства (око 38%), мада је остварен напредак у односу на средину 2015, када је више од половине кредита у овој области имало статус *NPL*. И поред релативно високог учешћа *NPL* у укупним кредитима, показатељ адекватности капитала од око 21% указује на то да је домаћи банкарски сектор високо капитализован.³

Очекујемо да ће се опоравак кредитне активности, започет у 2015, наставити и у 2016. захваљујући ефектима досадашњег ублажавања монетарне политике и последичном паду каматних стопа на динарске кредите, очекиваном убрзању домаће економске активности,⁴ као и даље ниским каматним стопама у зони евра. Такође, у циклусу

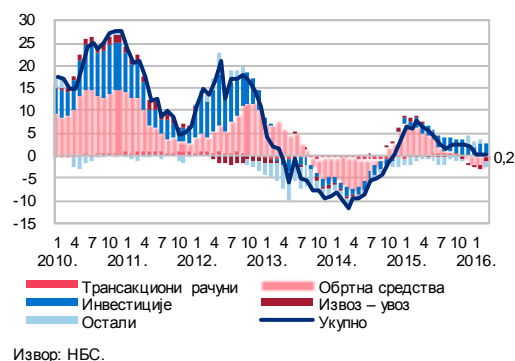
³ Високу капитализованост банкарског сектора потврдили су и резултати посебних дијагностичких испитивања квалитета aktive банака која су спроведена са стањем на дан 31. марта 2015. и која су обухватила 14 банака, чија актива чини 88% aktive банкарског сектора.

⁴ Наше економетријске анализе указују на то да економска активност претходи кредитној активности, тј. да кредитна активност у Србији има процикличан карактер с кашњењем од око једног тромесечја.

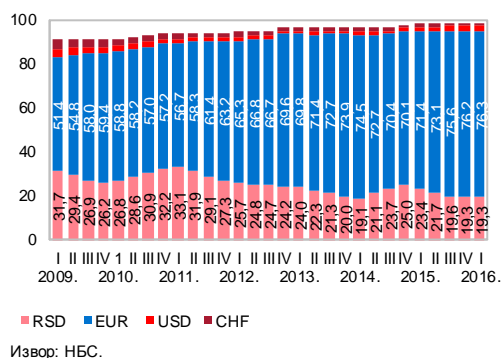
Структура новоодобрених кредита привреди (у млрд RSD)

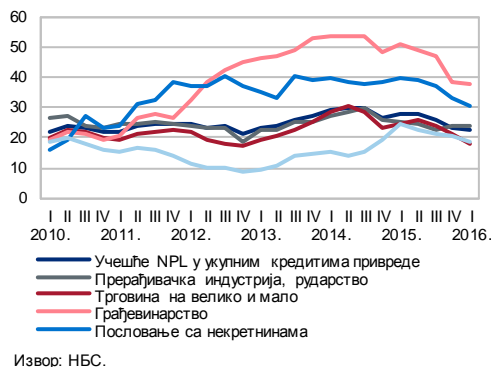
Доприноси номиналном расту кредита банака привреди по наменама (мг. стопе раста, у п.п.)

Валутна структура потраживања банака од привреде (у %)

Учешће бруто проблематичних кредита привредним друштвима (у %)

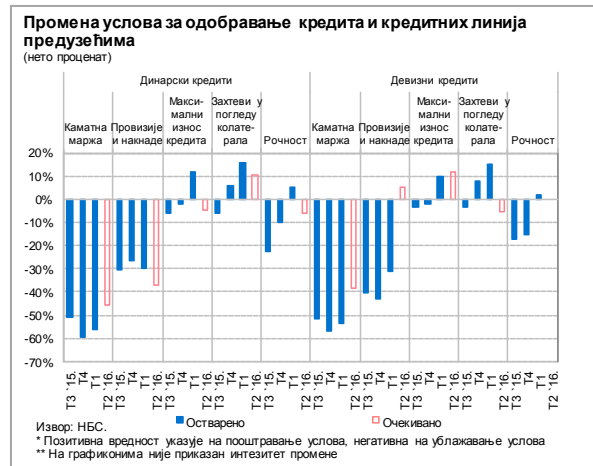

3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности

Резултати анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака указују на то да су током Т1 банке поштриле кредитне стандарде привреди. То поштравање стандарда је присутно само на сегменту кредитирања великих предузећа. Након три узастопна тромесечја ублажавања, стандарди су поштрени и за динарске и за девизне кредите. Такву одлуку банака у највећој мери су определили ризици у погледу наплате потраживања и мања спремност за преузимање ризика, док су нижи трошкови извора за кредите и међусобна конкуренција деловали у супротном смеру. Будући да је реч о привременом поштравању, банке већ у наредном периоду очекују ублажавање стандарда, чему би требало да допринесе и убрзање економске активности.

Услови задуживања предузећа у Т1 били су повољнији по основу нижих маржи и пратећих трошкова, а продужени су и рокови отплате кредита. С друге стране, поштрени су захтеви у погледу колатерала и максималног износа кредита.

Према оцени банака, тражња за кредитима је наставила да расте у Т1 и била је вођена потребом финансирања обртних средстава и реструктурирања дугова. Исти фактори, али и финансирање инвестиција требало би да буду покретачи њеног раста у Т2.

II. Сектор становништва

1. Кредити становништву

Кредити становништву наставили су раст и у првим месецима 2016. Стање кредита сектору становништва у марту је износило 766,8 млрд динара, што је чинило око 40% укупних потраживања банака од немонетарног сектора. Повећано је и њихово учешће у оцењеном БДП-у – за 0,2 п.п., на 19,1%.

Током Т1 кредити становништву су, по искључењу ефекта промене курса, повећани за 1,6%, или 11,3 млрд динара, што је највећи тромесечни раст остварен у последњој години и по дана. И њихов мг. раст наставио је да убрзава током Т1 и у марту је износио 5,1%.

Обим **новоодобрених кредита** у Т1 (73,3 млрд динара) био је за 20,4 млрд динара виши него у истом периоду 2015. Банке су највише одобравале готовинске кредите, који су чинили 57% новоодобрених кредита. Ти кредити су били готово у потпуности у динарима (99%), од чега две трећине на рок отплате дужи од пет година. Кретања на сегменту стамбених кредита била су повољнија – износ нових стамбених кредита био је сличан оном из претходних месеци, а не нижи, као што је уобичајено за почетак године. Од скупљих категорија кредита, повећан је износ прекорачења по текућим рачунима, док је задуживање по кредитним картицама било на нешто нижем нивоу.

С обзиром на то да међу новоодобреним кредитима становништву већ дуже време доминирају кредити намењени потрошњи (готовински и за рефинансирање), постепено се мења структура стања кредита. Стамбени кредити и даље имају највеће учешће (45,6% у марту), али је оно смањено (за 0,7 п.п.) у односу на крај 2015. С друге стране, учешће готовинских кредита додатно је повећано (за 0,3 п.п.), на 30,1%, док су потрошачки чинили 2,6% потраживања по основу кредита становништву.

Становништво је наставило да се претежно задужује у динарима и у Т1 је у просеку 72,8% нових пласмана грађанима било у динарима. Таква кретања допринела су да се тренд раста динаризације кредита становништву настави, тако да је учешће динарских пласмана у укупним пласманима становништву у Т1 повећано за 0,7 п.п. и у марту је достигло 43,5%. Истовремено, учешће евроиндексираних кредита и кредита у еврима смањено је на 43,9%, а у швајцарским

Прираст кредита становништву, према валутама

(у млрд RSD)

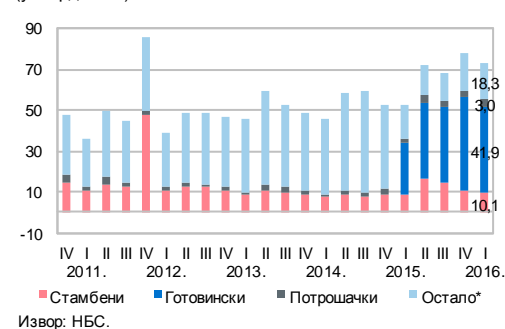
Доприноси номиналном расту кредита банака становништву по наменама

(мг. стопе раста, у п.п.)

Структура новоодобрених кредита становништву

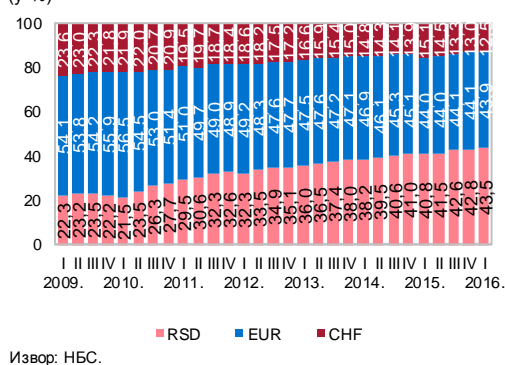
(у млрд RSD)

* До децембра 2014. године у категорији „Остали кредити“ подразумевали су се готовински и остали кредити заједно.

Валутна структура потраживања банака од становништва

(у %)

францима на 12,5% (готово у потпуности је реч о стамбеним кредитима).

Повећано кредитирање грађана допринело је да учешће *NPL* у кредитима становништву буде за 0,2 п.п. ниже него крајем 2015. и у марту је износило 11,5% (укључујући и предузетнике). Пад учешћа регистрован је код већине врста кредита становништву, са изузетком кредита за куповину аутомобила и осталих кредита. При томе, учешће *NPL* код стамбених кредита није промењено у односу на крај 2015. (9,5%), док је код готовинских кредита оно смањено за 0,2 п.п., на 9,8%.

Очекујемо да ће се кредитирање становништва у 2016. одвијати по сличној динамици као претходних година. Досадашње ублажавање монетарне политике и убрзанији привредни раст и раст зарада у приватном сектору требало би да допринесу расту тражње грађана за кредитима и у 2016.

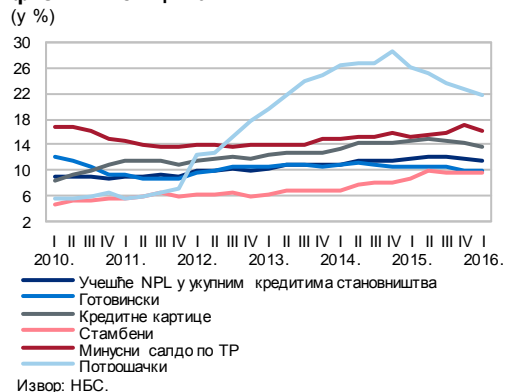
2. Цена задуживања становништва

Трошкови задуживања становништва у паду су већ три године, чему доприноси знатно ублажавање монетарне политике Народне банке Србије, ниске каматне стопе на међународном тржишту новца, као и повећана конкуренција банака на кредитном тржишту. Тај пад се наставио и у 2016, тако да су се каматне стопе спустиле на нове најниже нивое откако се примењује важећа статистика каматних стопа. У марту су динарски кредити становништву одобравани по просечној стопи од 11,6%, а евроиндексирани по 5,3%, што је за 8,4 п.п. и 2,7 п.п. ниже у односу на септембар 2013. Задуживање грађана по нижим каматним стопама и нижи трошкови отплате постојећих кредита доприносе расту њиховог расположивог дохотка.

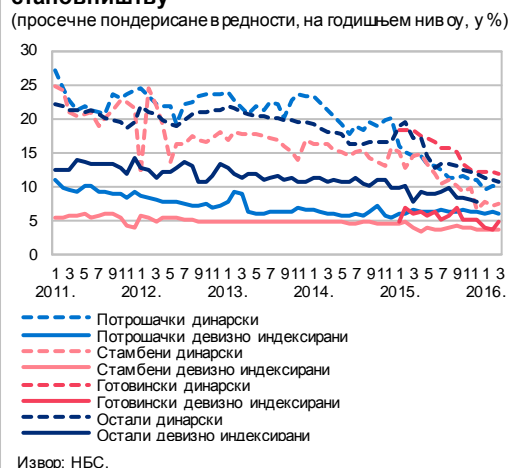
Просечна цена динарских кредита становништву је у односу на крај 2015. смањена за 0,5 п.п., на 11,6% у марту. Међу динарским кредитима грађанима, највећи пад исказале су стопе на потрошачке (за 1,0 п.п.) и остале кредите (за 1,4 п.п.) и у марту су износиле 10,0% и 10,7%, респективно. Цена најзаступљенијих, готовинских кредита, снижена је за 0,2 п.п., на 11,9%. Једино су каматне стопе на најмање коришћене динарске кредите, за адаптацију стамбеног простора, повећане (за 0,7 п.п.) на 7,4%.

И каматне стопе на скоро све врсте кредита становништву у девизном знаку током Т1 су додатно смањене, тако да је просечна пондерисана каматна стопа на новоодобрене кредите у еврима и динарске евроиндексирани кредите снижена за 0,6 п.п., на 5,3% у марту. Као и у случају динарских кредита, смањене су стопе на готовинске (за 0,5

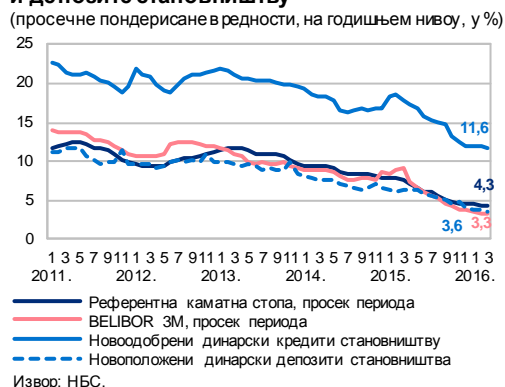
Структура бруто проблематичних кредита физичким лицима

Кретање каматних стопа на кредитне становништву

Кретање каматних стопа на динарске кредите и депозите становништву*

Кретање каматних стопа на девизне кредите и депозите становништву*

п.п., на 4,9%), потрошачке (за 0,2 п.п., на 6,1%) и остале кредите (за 1,1 п.п., на 6,8%). Цена стамбеног кредитирања била је иста као и крајем 2015. и износила је у просеку 3,8%.

3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкета о кредитној активности

Банке су, према резултатима априлске анкете о кредитној активности, и у Т1 наставиле да ублажавају кредитне стандарде становништву. Стандарди су били ублажени за динарске кредите због нижих трошкова извора, међусобне конкуренције банака, али и веће спремности за преузимање ризика.

Како би привукле нове клијенте, банке су и у 2016. наставиле да смањују каматне марже и пратеће трошкове, а грађанима су нуђени и повољнији рокови отплате кредита.

У складу са очекивањима изнетим у претходној анкети, тражња грађана је наставила да расте. Тражња становништва за кредитима била је пре свега вођена потребом рефинансирања постојећих обавеза, тако да су и даље готовински кредити и кредити за рефинансирање били најтраженији. Неоубичајено за почетак године, и куповина непокретности позитивно је утицала на раст тражње за стамбеним кредитима. Први пут откако се анкета спроводи банке су навеле и примања становништва и запосленост као факторе који су утицали на раст новог задуживања грађана. Наставак раста тражње очекује се и у наредном периоду и требало би да буде подстакнут рефинансирањем постојећих обавеза и куповином непокретности.

